

"ישחנה",

חד אמר: ישחנה [יסיחנה] מדעתו

וחד אמר: ישיחנה לאחריים⁽¹⁹⁾:

שנינו במשנה: ואתם אי אתם בן לא על בשר ודם אתם בוטחים, "כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם וגו'", זה מחנה הארון:

וכל כך למח אומר להם, ומה היא הבטחה זו שהבטיחם "כי ה' אלקיכם ההולך" ולא אמר "כי ה' אלקיכם עמכם", וכן, מה היא הליכה זו שמשמעותה שהולך ממש,

ומבארינן: מפני שהשם וכל כינויו מונחין מ-ג א-ב בארון⁽²⁰⁾ היוצא עמהם למלחמה

וכן הוא אומר במלחמת מדין (במדבר לא, ו) "וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקודש וחצצרות התרועה בידו" ודורשת הגמרא:

"אותם" — אלו פנהדרין

"פינחס" — זה משוח מלחמה⁽¹⁾

"וכלי הקודש" — זה ארון ולוחות שבו⁽²⁾

לעולם, אלא ארון של משה היה יוצא עמהם למלחמה, רק כשהקיפו את יריחו היו מקיפין בארון שעשה בצלאל ועל פי הדבור היה, עכ"ל.

1. עיין באור שמח (פ"ז מהלכות מלכים) שכתב, שמכאן יש ראייה לשיטת הרמב"ם בהלכה א' שם, שגם במלחמת מצוה היו ממנין כהן לדבר אל העם, שהרי מלחמת מדין היתה מלחמת מצוה על פי הדיבור ושלחו את פנחס להיות משוח מלחמה.

2. התוספות מביאים בשם התוספתא (פ"ז) "וישלח אותם משה וגו'" מלמד שהיה פנחס משוח מלחמה, "וכלי הקודש" — זה הארון, ויש אומרים בגדי כהונה, שנאמר "ובגדי הקודש אשר לאהרן". רבי יהודה בן לקיש אומר ב' ארונות היו עמהם, זה שיוצא עמהן למלחמה היו בו שברי לוחות, שנאמר "ויסעו מהר ה' וגו'", זה שהיה עמהן היה בו ספר תורה, שנאמר "ויעפילו לעלות וגו'". ובירושלמי אמרו, ארון אחד היה.

19. רש"י במשלי שם פירש, שלדברי המפרש שיסיחנה מדעתו, פירוש הסיפא "ודבר טוב ישמחנה" היינו שיעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה, ולדברי האומר ישיחנה לאחריים, פירוש הסיפא, שינחמנו חבירו דבר טוב, ועל ידי זה ישמח את הדאגה.

20. כתב התוספות רא"ש (מב, א) וז"ל: אין זה ארון של זהב שעשה בצלאל, שאותו ארון לא היה הולך עמהם למלחמה, אלא בימי עלי הוליכוהו ולקו וגלה הארון, וכו', אלא ארון אחר היה יוצא עמהם והוא ארון של עץ שעשה משה בעלותו להר סיני כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה (דברים י') "ועשית לך ארון עץ", וברדתו מן ההר שם בו גם לוחות אחרונות עם שברי לוחות שהיו מונחים בו תחלה כדכתיב (שם) "ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי", וכשעשה בצלאל את הארון נתן בו משה את הלוחות וכו' ושברי הלוחות נשאר בארון שעשה משה ואותו היה יוצא עמהם למלחמה וכו', אבל ארון של בצלאל היו נושאים אותו בתוך מחנה הלויים וכן לא היה זו ממקומו

ודחינן: לא, אמו היתה מיוסף שגם נקרא פוטיאל על שם שפיטפט ביצרו שזילזל וכבש אותו ולא חשבו.

ומקשינן: כיצד אפשר לומר שאמו היתה מיוסף ולא מיתרו,

והלא אחרי שפנחס הרג את זמרי בן סלוא על שבא על כזבי בת צור,

היו השבטים מבזין אותו ואומרים, ראייתם בן פוטי זה בן שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים יהרוג נשיא מישראל,

משמע שאמו של פנחס היתה מבית יתרו,

ומתריצין: אלא אמו של פנחס היתה גם מבית יוסף וגם מבית יתרו,

ובאחת משתי דרכים אלה:

”וחצוצרות התרועה” — אלו השופרות⁽³⁾

תנא כברייתא: לא לחנם הלך פינחס ולא אביו אלעזר בן אהרן למלחמה,

אלא ליפרע דין אבי אמו — יוסף הצדיק.

שנאמר (בראשית לו, לו) ”המדנים מכרו אותו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים”⁽⁴⁾

ומקשינן: למימרא דפינחס בן אלעזר הכהן, אמו מיוסף אתי,

והא כתיב (שמות ו) ”ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה”

מאי לאו [וכי אין הכוונה] דאתי אמו מיתרו, שנקרא פוטיאל על שם שפיטם עגלים לעבודת כוכבים,

שהכירו גדולתו וחכמתו שעתיד הוא לגדולה, ולפיכך מכרו אותו למצרים, שהמצרים כתבו בנימוסם שאין עבד מולך.

בגור אריה עה”ת (במדבר לא, ו) כתב שאין כוונת המדרש הזה שפנחס זכר להם מה שעשו מדין ליוסף, כי גם אהבתם גם שנאתם כבר אבדה (קהלת ט) ואין זכר להם. אלא כך פירושו: שאחרי שראה משה שמכירת יוסף היה על ידי המדינים, הבין שהם היו מתנגדים ליוסף, שאם לא כן, לא היתה מתגלגלת המכירה של יוסף על ידי המדינים, שאין מגלגלין חובה לאדם אלא על ידי מי שמתנגד לו. ולכן בא ליוסף חובה על ידם, שיוסף היה היפך מדין, בזה שהיה גדור בערוה, ואילו המדינים הפקירו נשותיהן ובנותיהן בשביל ערוה כדי לזנות, וזהו שאמר שהיה פנחס מזרע יוסף שפוטפט ביצרו, שהוא היפך למדין, לכן ראוי שהם יקבלו את החובה שלהם על ידו.

3. כתב המהרש”א: מה שנאמר אלו השופרות, לא ידע פירושו דהא ודאי היו חצוצרות ממש של כסף שהיו להם למלחמה כדכתיב ”וכי תבואו מלחמה וגו’ והרעותם בחצוצרות וגו’.

ועיין ברמב”ן בתענית (דף יז) שכתב וז”ל: ובפרק משוה מלחמה גבי מלחמת מדין דריש ”וחצוצרות התרועה בידו” — אלו השופרות, ולא ידעתי אם שלא דקדקו בלשונם, או שאין חצוצרות אלא במלחמת אויבים הצרים עליהם בארץ, כדכתיב ”בארצכם על הצר הצורך אתכם”, דלמה להם לפרש אלו השופרות, אלא לכן, עכ”ל.

4. הנצי”ב על הספרי פירש, שבודאי אמר להם יוסף שיוליכוהו לאביו ויתן להם על כך תשלום מלא, אבל הם ברשעם העדיפו דווקא למוכרו לעבד. ובט”ז בפירושו על התורה כתב, שהלך לנקום מהם על שמכרו אותו דווקא למצרים,

(דברים כ, ה) "ודברו השוטרים אל העם
לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא
חנכו" (7) ילך וישוב לביתו וגו"

"אשר בנה בית חדש" — משמע כל בית
הראוי לדירה כל שהיא, ואפילו לא בנאו
לדירה אלא לצרכים אחרים,

לכן אחד הבונה בית התבן צריך לתבן, או
שבנה בית הבקר [רפת בקר], או בית העצים
[מחסן עצים], או בית האוצרות לאצור בו
יין שמן ותבואה,

וכן, לא רק מי שבנה בית, אלא אחד הבונה
ואחד הלוקח בית בנוי, שהרי אצלו הוא
חדש, וכן אחד היורש ואחד שנתן לו מתנה,
אם לא חנכו, הריהו חוזר לחנך את ביתו.

(שם) "ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו
וגו"

הנוטע כרם, שלש שנים ראשונות יש לו דין
ערלה, ואסור ליהנות מפירותיו, ובשנה
הרביעית נקרא "כרם רבעי", וצריך להעלות
את כל הפירות לירושלים, או לחלל את
הפירות במעות ולהעלות את המעות

אי אבזה דאימיה [אם אבי אמן] היה מיוסף
או אימיה דאימיה [אם אמן] היתה מיתרו,

ואי אימיה דאימיה מיוסף או אבזה דאימיה
מיתרו⁽⁵⁾

דיקא נמי [גם בפסוק מדויק] שאמו של
פנחס היתה גם מיתרו וגם מיוסף, דכתיב
"מבנות פוטיאל" בלשון רבים⁽⁶⁾, תרי
משמע,

שמע מינה שהיתה בת של שני פוטיאל, של
יוסף שפיטפט ביצרו, ושל יתרו שפיטם
עגלים.

מתניתין:

משנתנו ממשיכה בדברי הכהן משוח
מלחמה.

אלא שכל מה ששנינו במשנה הקודמת,
כהן משוח מלחמה אומר, וכהן אחר משמיע
לעם אחריו בקול רם.

ואילו מכאן ואילך הם דברים שכהן משוח
מלחמה אומר ושותר משמיע.

גרשום שם, שהדיוק הוא מזה שלא כתוב
"פוטיאל" בלא יו"ד, שההוספה של היו"ד מרבה
עוד פוטי.

7. כתב הירושלמי בפרקין (ה"ד): יכול הבונה
בית בחוצה לארץ יהא חוזר, תלמוד לומר "ולא
חנכו" — את שמצוה לחנכו, יצא זה שאינו
מצוה לחנכו.

וכתב השירי קרבן שם, דמהכא שמעינן
שהסעודות שעושין בזמן הזה בחוץ לארץ
לחנוכת בית חדש לאו סעודת מצוה הן, והנודר
שלא לאכול מסעודה שאינו מצוה אסור לאכול

5. הרשב"ם בבבא בתרא (קי, א) פירש שאבזה
דאמיה ואמיה דאמיה לאו דווקא ואפילו דור
רביעי או חמישי.

אבל התוס' שם (ד"ה אלא אי אבזה) פירש
שאבזה דאמיה ואמיה דאמיה דווקא, ושני דורות
למעלה מפנחס היה מבית יתרו ממש.

ולפי ההגה"ה ברשב"ם שם (ד"ה אבזה
דאמיה) יוצא שבת יתרו היתה שלשה דורות
למעלה מפנחס.

6. כך פירשו הרשב"ם והרבינו גרשום בב"ב (קי,
א), ופירוש נוסף יש ברש"י ורשב"ם ורבינו

ואחד המכריח – שכופף זמורה של גפן לתוך האדמה ומוציא ראשה מצד אחר, כדי שתכה שם שרשים ותצמח כגפן מיוחדת בפני עצמה, ואחד המרכיב – שתוחב ענף רך מאילן אחד לתוך אילן אחר, ואחד הלוקח, ואחד היוורש ואחד שנתן לו כרם במתנה, והגיעה השנה הרביעית ולא חיללו עדיין, הריהו חוזר לחלל כרמו.

(שם) "ומי האיש אשר ארש אשה וגו' ילך וישוב לביתו"

אחד המארים את הבתולה, ואחד המארים את האלמנה, ואפילו שומרת יבם שנפלה לפניו לייבום, והיתה ממתנת לו שייבמנה, ואפילו שמע שמת אחיו במלחמה זו, ואשתו זקוקה לו לייבום, חוזר ובא לו לכנוס את ארוסתו או את יבמתו.

כל אלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה כלומר, כל אלו שומעים את דברי הכהן

לירושלים ולאוכלן, כדין מעשר שני, ולאחר הפדיון מותרים הפירות באכילה בכל מקום. כמו שכתוב בכרם רבעי (ויקרא יט) "קדש הלולים" ולומדים בגזירה שוה "קדש" "קדש" ממעשר, שדינו כמעשר שני.

ואומר הכתוב, שמי שיש לו "כרם רבעי" שלא פדה אותו, חוזר ממערכות המלחמה.

ולא רק מי שנטע כרם חוזר, אלא אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל אחרים, כל שנטע לפחות חמשה אילנות בצורה הדומה לכרם⁽⁸⁾ צריך לחלל וחוזר, כיון שבכך נעשה כרם, על ידי שנטע שתי אילנות כנגד שתי אילנות ואחד יוצאת זנב כזה:

ואפילו נטע עצי פרי מחמשת המינין שהיה כל עץ ממין שונה, מצטרפין.

וכן לא רק מי שנטע, אלא אחד הנוטע,

ולשחוק בו ולנהוג קלות ראש, אלא מתחילה עושה סעודה לחנכו ולומר בו דברי תורה ולדרוש מעין המאורע שפיר הוא סעודת מצוה.

8. כך פירש רש"י, שרק בחמש נטיעות הנטעות בצורה של כרם, חוזר עליו מעורכי המלחמה, וכן פירש המאירי.

אבל בתוספתא במכילתין (פ"ז הל' י"א) איתא, אחד הנוטע ואחד ה' אילני מאכל אפילו מחמשת המינין אפילו בחמש עירות הרי זה חוזר.

וכן כתב הרמב"ם (בפ"ז מהלכות מלכים ה"ו) שכתב וז"ל: אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל וכו' ע"כ. וכתב הלחם משנה דמשמע דלית ליה דבעינן דלהוי שתיים כנגד שתיים ואחת יוצא זנב כפירוש רש"י ז"ל.

שם, והוסיף: דמיהו בבבלי בפרקין (בגמרא לקמן) דורש מ"ולא חנכו" למעוטי גזלן, משמע דסובר שאפילו הבונה בית בחוץ לארץ חוזר. אבל מביא מהרמב"ם (בפ"ז מהלכות מלכים) שכתב שגם גזלן וגם הבונה בית בחו"ל אינו חוזר, משמע דסובר שלומדים את שתי הדרשות, או דסובר שבונה בית בחו"ל ממעטים משום שצריך שיהיה דומיא דכרם, ובחו"ל לא שייך חילול.

ועיין במגן אברהם (סי' תקס"ח סק"ה) שהביא כן בשם ספר ב"ש, דרק חנוכת הבית בארץ ישראל הוי סעודת מצוה, ולא בחו"ל. אבל הביא את דברי הים של שלמה (בב"ק סוף פ"ו אות ל"ו), שכתב, דמי שהוא ירא אלוקים ורוצה לחנך את ביתו בתורה ומצות וליתן שבח למקום אשר חננו ולא הניח מתחלה לשתות בביתו

חוזרים מחמתם, שאינם בכלל "מי האיש אשר בנה בית"

ואלו הם שנטעו ואינם חוזרים:

א. הנוטע ארבע אילני מאכל שאין זה דומה לכרם, לפי שהפחות שבכרמים הוא חמש גפנים.

ב. או שנטע חמשה או יותר מחמשה, אבל היו אילני פרק כגון ארזים ושקמים שאינם עץ פרי,

אינו בכלל "מי האיש אשר נטע כרם", ואינו חוזר.

ואלו הם שאירסו אשה ואינם חוזרים:

א. המחזיר את גרושתו ואירסה אינו חוזר, שאינה חדשה לו, והכתוב מקפיד שתהיה אשה חדשה, כמו שכתוב "כי יקח איש אשה חדשה"⁽¹²⁾ (דברים כד)

כשהם במערכות המלחמה, וחוזרין מן המערכה⁽⁹⁾, אבל אינם משוחררים לגמרי מחובות המלחמה, אלא חייבים הם לעסוק בעבודות שונות שהצבא זקוק להן, כגון שמספקין מים ומזון לאנשי המלחמה, ומתקנין את הרכיבים.

יש כאלו שבנו או נטעו או אירסו ואינם חוזרים מן המערכה,

ואלו הם שאינם חוזרין ממערכות המלחמה:

א. הבונה בית שער — בית קטן ליד שער החצר, שהשומר יושב בו בצל,⁽¹⁰⁾ ומרחיק את בני רשות הרבים מלהציץ בחצר,

ב. אכסדרה — כעין מסדרון שלפני הבית⁽¹¹⁾,

ג. ומרפסת — גזוזטרה שלפני הקומה העליונה של הבית.

כל אלו אינם ראויים לדירה כל שהיא, ואין

אף אחר שנאמר כאן נכרי, עכ"ל.

10. רש"י ב"ב ז, ב ד"ה כופין. ובערוך ערך שער פירש וז"ל: יש למגדלים ב' שערים זה לפנים מזה, והריוח שבאמצע נקרא בית שער, ע"כ.

11. הרבינו גרשום בב"ב יא, ב פירש: אכסדרה — גג מקורה הקבוע על ד' קונדסין ופתוחה מכל צדדיה ואינה עשויה אלא לצל בעלמא.

12. במשנה למלך (פ"ז מהלכות מלכים) כתב, שכמו שמחזיר גרושתו אינו חוזר עליה, הוא הדין גבי בית, אם מכרו וחזר ולקחו אינו חוזר, אבל צדד שאפשר לחלק שבאשה כתוב "חדשה"

9. כתב רבינו בחיי (דברים כ, ט) וז"ל: והנה הדברים האלה, הבית והכרם והאשה, הם חמדת בני אדם והם סבה למשוך הלב ולהיות המחשבה טרודה בהם, ונמצאו יוצאי המלחמה שאין לב אחד מהן במלחמה אלא בביתו או בכרמו או באשתו, ועל כן תצוה התורה שישוּבו לביתם שאין ליוצאי המלחמה תועלת בהם אלא נזק גדול, ע"כ.

וכתב בתוספתא (פ"ז הכ"ב): רבי שמעון אומר כל השומע דברי כהן במערכות המלחמה ואינו חוזר לטוף שהוא נופל בחרב ומפיל ישראל בחרב ומגלה אתם מארצם ובאין אחרים ויושבין בארצם שנאמר "ואיש אחר יקחנה". "אחר" — יכול דודו ובן דודו — נאמר כאן "אחר" ונאמר להלן "אחר", מה "אחר" שנאמר להלן — נכרי,

רבי יהודה אומר: אף הבונה בית על מכוננו שסתרו ובנאו כמו שהיה בראשונה לא היה חוזר, שאין זה נקרא "בית חדש" הואיל ולא חידש להוסיף עליו, ואפילו אצלו אינו חדש, וגרע מהלוקח והיורש.

רבי אליעזר אומר: אף הבונה בית לבינים בשרון (מקום הוא ששמו שרון, והיא בשפלה של ארץ ישראל), לא היה חוזר, לפי

ב. וכן מי שאירס אשה שאסור לו לישא אותה, כגון אלמנה לכהן גדול, או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט⁽¹³⁾, ממזרת ונתניתה לישראל, או בת ישראל לממזר ולנתין⁽¹⁴⁾, לא היה חוזר בשבילה, שנאמר "ומי האיש אשר אירס אשה ולא לקחה", ולא כתוב "ולא לקח" משמע שצריך שתהא ראויה ללקיחה.

שהובדל לעבוד את ה' לשרתו וכו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכיין לעצמן בכח גופן וכו', עכ"ל.

ותירצו האחרונים שלשבט לוי לא היה פטור מהמלחמה, אלא שכן היה מציאות של שבט לוי מימי קדם, שהיו מיוחדים לעבודת ה', וזה מתכסיסי המלחמה עצמה, שיותר טוב להניח שבט לוי על התורה ועל העבודה מלהוציאם לשדה הקרב ללחום בחרב וחנית, וזהו שכתב הרמב"ם שאין עורכין מלחמה "כשאר ישראל" כלומר שהם משתתפים במלחמה באופן אחר. אבל אם המלך או מראשי מערכי המלחמה היו מכריחים אחד משבט לוי שהיו צריכים לו לילך למלחמה, היה מחויב לילך כשאר ישראל, ולכן הוצרכו במשנתנו לפרש הדין של חזרה מעורכי המלחמה גם בנוגע לכהנים.

וכן משמע מעיקר דברי הרמב"ם שכתב שם בהלכה י"ג: ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים וכו', ע"כ. הרי שלא היה זה דין רק לשבט לוי אלא הוא הדין לכן מי שיחד עצמו לעבודת ה'.

14. מבואר שאפילו פסולי מלחמה היו הולכים למלחמה, וצריך עיון מהירושלמי בקדושין (פ"ד ה"ה) שמשמע שבכלל לא הלכו פסולי קהל למלחמה.

למעט מחזיר גרושתו, מה שאין כן בבית אינ מיעוט ואפשר שאפילו אם מכר וחזר ולקח חוזר, ואף על פי שכתב הרמב"ם בפירושו המשניות שאנן קיימא לן כרבנן שאפילו נפל וחזר ובנאו חוזר, אפשר לחלק בין נפל הבית וחזר ובנאו לבין מכרו וחזר וקנאו.

אבל בקרן אורה כתב, שודאי לדין שבית שנפל וחזר ובנאו חוזר, הוא הדין מכר וחזר ולקח חוזר, ואין לחלק ביניהם, וכתב שכן משמע בירושלמי שכתבו שאלויבא דרבי יהודה שנפל וחזר ובנאו אינו חוזר הוא הדין מחזיר גרושתו אינו חוזר, ומשמע שלדין שנפל וחזר ובנאו חוזר הוא הדין מחזיר גרושתו הוא חוזר אם לא משום שיש מיעוט של "חדשה", ואם כן גבי בית דקיימא לן שאם נפל וחזר ובנאו חוזר הוא הדין מכר וחזר ולקח חוזר.

13. משמע מכאן שגם שבט לוי היו יוצאים למלחמה. וכן מבואר בקדושין (כא, ב) שנסתפקו האם כהן מותר ביפת תואר.

וצריך עיון על רש"י עה"ת בבמדבר (לא, ד) "אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל" ופירש"י לרבות שבט לוי. משמע דבכל המלחמות לא היו שבט לוי יוצאים למלחמה ורק במלחמת מדין היה ציווי מיוחד שילכו.

וכן קשה על הרמב"ם שכתב בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג ה"ב) וז"ל: ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני

"יהיה" זה כרמו — שלשון "יהיה" בא לרבות דבר אחר שיהיה כמו ביתו, והיינו כרמו שחילל והתחיל לאכול את פריו,

"ושמח את אשתו" זו אשתו — לאחר הנישואין, במשך שנה ראשונה,

"אשר לקח" להביא [בא לרבות] את יבמתו שכינסה, שדינה כנושא את ארוסתו,

כל אלו אינם זזים מבתיהם, ואף אין מספיקין (להם) מים ומזון, ואין מתקנין את הדרכים:

גמרא:

תנו רבנן:

כתוב בתורה "ודברו השוטרים" — יכול [אפשר] שהדברים הללו שהם אומרים "מי האיש אשר בנה וגו'" של עצמן הן ולא היה כהן אומרן אלא השוטרים,

כשהוא אומר אחר כך (דברים כ) "ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש וגו'" הרי דברים של עצמן אמור [משמע שדבר זה הם מוסיפים מעצמם על דבריו של כהן].

וכיון שקודם לפסוק זה, גבי נטע וגבי אירס אשה לא כתוב "ויספו" ואילו כאן כתוב "ויספו" משמע שהאמירה שעד לפסוק זה, הוא מדברי הכהן, ורק מפסוק זה ואילך מוסיפים השוטרים מעצמם.

שאינן הקרקע יפה שם ללבינים, ואינו מחזיק שם מעמד, והיה צריך לחדש את הבתים הללו פעמיים בכל שבע שנים.

וסובר רבי אליעזר שאינו בכלל "מי האיש אשר בנה".

יש כאלו שאינם יוצאים מלכתחילה למערכה

אלו שאין זזין ממקומן כלל, ואפילו ללכת עד הספר ולשוב על פי כהן, ואין מטילים עליהם כל עבודה אחרת למען הצבא, לא הספקת מזון ולא תיקון דרכים, ולא כיוצא באלו, משום שחייבים הם להימצא בבתיהם.

א. בנה בית וחנכו ולא דר בו עדיין שנה,

ב. נטע כרם וחללו — שפדה פירות כרם רבעי והתחיל לאכלם, אלא שעדיין לא עברה עליו כל השנה הרביעית⁽¹⁵⁾,

ג. הנושא את ארוסתו, או הכונס את יבמתו ולא עברה עדיין שנה מים הנישואין או מיום הייבום,

כל אלו אינם יוצאים כלל למערכה, שנאמר (דברים כד) "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר, נקי יהיה לביתו שנה אחת, ושמח את אשתו אשר לקח",

ודורשים מיתור הלשון:

"לביתו" זה ביתו — בשביל ביתו שבנה וחנכו,

15. כך כתב רש"י. אבל ברמב"ם (פ"ז מהלכות מלכים ה"י) מבואר, שרק מרגע שהתחיל לאכול פרוי חל עליו הדין שנקי יהיה לביתו.

אם כן, הא מה אני מקיים בכתוב "ודברו השוטרים" לגבי בנה, נטע ואירס.

בדברי משוח מלחמה הכתוב מדבר

הא כיצד דיברו השוטרים אם מדובר בדברי המשוח מלחמה?

ומבארנין: כהן מדבר ושוטר משמייע לעם (16).

מצאנו כמה ברייתות סותרות, לגבי מי מדבר אל העם ומי משמייע

תני חדא: כהן מדבר ושוטר משמייע

ותניא אידך: כהן מדבר וכהן משמייע

ותניא אידך: שוטר מדבר ושוטר משמייע

ומתצינן: אמר אביי הא כיצד מתיישבים כל הברייתות,

כך הם מתיישבים:

הדברים שמ"ונגש הכהן" ועד "ודברו השוטרים", דהיינו "שמע ישראל אתם קרבים היום וגו'" עד "להושיע אתכם" כהן מדבר וכהן משמייע

הדברים שמ"ודברו השוטרים" עד "ויספו השוטרים", דהיינו "מי האיש אשר בנה וגו' אשר נטע וגו' אשר ארש וגו'" כהן מדבר ושוטר משמייע

והדברים שמ"ויספו ואילך, דהיינו "מי האיש הירא וגו'" שוטר מדבר ושוטר משמייע. (17)

שנינו במשנה: "מי האיש אשר בנה בית חדש וגו'" אחד הבונה בית תבן וכו' אחד הבונה ואחד הלוקח וכו':

תנו רבנן בכרייתא:

כתוב בתורה "מי האיש אשר בנה"

אין לי ללמוד משם אלא איש אשר בנה, אבל איש שלקח, וירש, וניתן לו בית במתנה, מניין שגם הוא בכלל "אשר בנה",

תלמוד לומר: "מי האיש אשר בנה בית" ש"מי האיש" מיותר לרבות גם את מי שלא בנה בעצמו את ביתו החדש, אלא קבלו מאחר שבנאו,

ואין לי ללמוד מהפסוק, אלא איש שיש לו בית מגורים, מניין לרבות גם מי שיש לו

בלשון הקודש מ"ודבר" ממילא גם השוטרים היו צריכים לדבר בלשון הקודש, כיון שגם בהם כתוב לשון דיבור.

אבל במנחת חינוך (תקכ"ו) כתב לדבר פשוט שהשוטר לא היה מדבר בלשון הקודש, ונסתפק שם שאפשר שגם הכהן לא היה מדבר בלשון הקודש אלא רק את "שמע ישראל" שהכהן לבד היה אומר ולא הפסוקים של "מי האיש"

17. הרמב"ם (בפ"ז מהלכות מלכים ה"ג) כתב

16. בסוגיא לא נתבאר אם גם השוטר היה צריך לדבר בלשון הקודש. ועיין בקרן אורה שכתב, שמשמע בשמעתין שכל הדברים נאמרו בלשון הקודש אפילו השמעת השוטרים, והוסיף, שבירושלמי אמרו שכהן מדבר בלשון הקודש ושוטר משמייע בכל לשון, וביאר הקרן אורה, שהירושלמי לשיטתו שלמד דין אמירה בלשון הקודש מ"ונגש אל הערפל" ולכן רק הכהן שכתוב אצלו "ונגש" היה צריך לדבר בלשון הקודש, מה שאין כן הבבלי שלמד דין אמירה

לימא הברייתא שאומרת שממעטים גזול בית ולא חנכו, שאינו שב מעורכי מלחמה, דלא כרבי יוסי הגלילי שבמשנה לקמן (מד, א).

דאי היתה סוברת הברייתא כרבי יוסי הגלילי,

הא אמר רבי יוסי הגלילי: (דברים כ, ח) "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" — זה המתירא מעבירות שבידו מג-ב שחוזר לביתו,

וכיון שלומדים מ"רך הלבב" שגזולן חוזר לביתו, אם כן אין צריך את "ולא חנכו" בשביל למעט את הגזול בית שאינו שב מחמת שלא חנכו, שהרי הוא צריך לשוב מחמת הגזילה שבידו.

ומתצינן: אפילו תימא שהברייתא סוברת כרבי יוסי הגלילי,

שגם לפי רבי יוסי הגלילי יש אופן שגזול בית יוצא למלחמה ואינו חוזר מחמת שגזול, כגון דהגזולן עבד תשובה ויהבי דמי [ושילם את דמי הבית] לנגזל,

שבכהי גוונא, לא נכלל בכלל "רך הלבב", שכבר עשה תשובה, ובאופן זה צריך את המיעוט של "ולא חנכו", למעט אותו שאינו חוזר מעורכי המלחמה מחמת שלא חנך את הבית.

ומקשינן: אי הכי, אם מדובר בגזולן שעשה

בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות שחוזר אם לא חנכם

תלמוד לומר: "אשר בנה בית" ולא כתוב "אשר בית בנה" משמע שבא לרבות כל בית מכל מקום ואפילו בית תבן וכו'.

יכול שאני מרבה מ"בנה" אף הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת שהם סוגי בנין שאינם ראויים לדירה,

תלמוד לומר: "בית" שממעט כל בנין שאינו כמו בית,

מה בית הוא ראוי לדירה, אף כל הראוי לדירה בכלל בית, כגון בית התבן וכו',

אבל הבונה בית שער, אכסדרה ומרפסת, שעשויים לדריסת רגל ולא ראויים לדור בהם, אינם בכלל "מי האיש אשר בנה בית"

רבי אליעזר בן יעקב אומר: "בית" הכוונה כמשמעו, בית ממש, שמיועד למגורים, וממעט אפילו בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות, שאמנם ראויים לדירה, אבל אינם מיועדים לכך.

בהמשך הפסוק כתוב "ולא חנכו" ויכל להיות כתוב "ולא חנך",

דורשת מכך הברייתא מיעוט, "ולא חנכו" לזה ולא לאחר, פרט לגזולן שגזל בית ולא חנכו, שאינו שב מעורכי מלחמה.

עד כאן דברי הברייתא;

כהן מדבר וכהן משמיע וכן שוטר מדבר ושוטר משמיע, נמצא שכהן ושוטר הם מיותרים לומר שהמשמיע הוא כהן אחר ושוטר אחר.

שאותו שמשמיע לא היה אותו שמדבר, וכן הוא במאירי. ופירש בלחם משנה שם, שהרמב"ם דייק כן מדלא אמרו בברייתא כהן מדבר ומשמיע וכן שוטר מדבר ומשמיע, אלא אמרו